

Відгук

офіційного опонента на дисертацію Шушкевича Юрія Олександровича «Народний Рух України на Рівненщині в 1989–1998 рр.», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України

Вивчення новітньої історії України, зокрема найбільш важливих проблем історії радянського суспільства, привертає постійну увагу дослідників.

При цьому у вітчизняній історіографії недостатньо глибоко розроблено тематику, пов'язану із занепадом і крахом тоталітарної система, а тим паче – з утвердженням і розвитком сучасної Української держави.

Особливо цікавим є регіональний аспект зазначеної тематики. Дисертація Ю. О. Шушкевича, присвячена становленню й функціонуванню Народного руху України на Рівненщині в 1989–1998 рр., доповнює і конкретизує наші знання про цей етап історії.

У рецензованій роботі на значній джерельній базі простежено формування Народного руху України, його роль в демократизації суспільства, проголошенні незалежності України, місце НРУ в новій політичній системі.

У праці детально показано внутрішнє життя Руху, суперечності в середовищі НРУ Рівненщини, ключові постаті його обласної організації, особливості протистояння з політичними опонентами, участь у виборчих кампаніях 90-х років ХХ ст.

Праця Ю. О. Шушкевича має логічну структуру, побудована за проблемно-хронологічним принципом і порушує низку важливих проблем, які складають предмет дослідження. Робота містить перелік умовних

позначень, вступ, чотири розділи, висновки, а також список використаних джерел і додатки.

У вступі дисертації вміщено основні рубрики, що передбачені нормативними документами. Вони сформульовані чітко, конкретно й цілком відповідають вимогам до змісту цієї частини роботи. Разом з тим у вступі дисертації слід було б подати ще одну обов'язкову рубрику – «Методи дослідження».

Щоправда, відповідний матеріал здобувач умістив у підрозділі «Методологічні основи дослідження», але цей параграф написаний надто формально, його обсяг становить лише дві сторінки (с. 8–9). Автор обізнаний із працями своїх попередників, називає основні публікації з теми, написані вітчизняними вченими, однак не наводить їх у списку використаних джерел.

Праця заснована на ґрунтовній джерельній основі. Ю. О. Шушкевич опрацював матеріали чотирьох архівів, зокрема: Центрального державного архіву громадських об'єднань України (два фонди, два описи, п'ять справ), Державного архіву Рівненської області (п'ять фондів, сім описів, 15 справ), Галузевого державного архіву Служби безпеки України (один фонд, один опис, три справи) і Рівненського міськвиконкому (один фонд, два описи, три справи). Усього – дев'ять фондів, 12 описів, 26 справ.

Проте основним за обсягом джерелом фактичного матеріалу стала періодична преса (137 позицій у списку використаних джерел), яка опрацьована автором надзвичайно ретельно і дозволила відобразити різні аспекти порушеної проблеми. Здобувач залучив також опубліковані документи і матеріали, насамперед Народного руху України. Особливої похвали заслуговує використання спогадів учасників описуваних подій, записаних автором особисто, – М. Бендюка, Р. Василюшина, І. Дем'янюка, М. Несенюка, С. Ніколіної, О. Новака, С. Олексюка, М. Поровського, В. Якімова.

Розкриваючи зміст дисертації, варто зупинитися на вузлових наукових сюжетах. До них слід віднести проблему ідеологічного та організаційного

становлення Народного руху України на Рівненщині, яка в рецензованій праці вперше отримала достатньо повне і глибоке висвітлення. Ю. О. Шушкевич торкнувся питань реорганізації НРУ в партію, розвитку її місцевих осередків, створення так званих організацій-сателітів, а також висвітлив складні внутрішньопартійні суперечності, причому зробив це зважено й неупереджено.

Велику увагу автор приділяє аналізу боротьби Народного руху України зі своїми політичними опонентами, у тому числі з Комуністичною партією України, що чинила відчайдушний спротив демократизації радянського суспільства. Здобувач розкриває різні грані протистояння НРУ з Соціалістичною партією після проголошення незалежності України, зокрема стосовно церковно-релігійного життя, щодо Свято-Вознесенського собору в Рівному та інших церков на Рівненщині.

Цікавий фактичний матеріал присвячений протистоянню між лідерами крайового Руху та новим чиновницьким апаратом області, місцевими керівниками різних рівнів, серед них Р. Васишиним, П. Прищепою, І. Федівим, В. Барилловим, Б. Корилкевичем та іншими. Автор показує стосунки лідера крайової організації НРУ В. Червонія та його найближчих соратників із пресою, посилається на численні публікації в місцевих газетах, які дозволяють краще зрозуміти, відчувати дух того часу.

Ю. О. Шушкевич докладно висвітлив участь Народного руху України у виборчих кампаніях, що відбулися у 1990 р., 1994 р. і 1998 р., передвиборчі програми рухівців, агітаційно-пропагандистську роботу, численні заходи з вшанування учасників національно-визвольного руху тощо. У дисертації розкрито окремі грані діяльності провідних діячів Рівненської крайової організації НРУ, в тому числі В. Червонія, М. Поровського, І. Дем'янюка, С. Олексіюка, що, так би мовити, персоніфікує історію Руху.

У висновках викладено найбільш важливі результати, одержані в дисертації, які містять формулювання розв'язаної наукової проблеми. У Додатках розміщено хронологію діяльності крайової організації НРУ в 1992–

1999 рр. Загалом можна констатувати: здобувачу вдалося досягнути визначеної мети, вирішити поставлені завдання і досить повно й різнобічно проаналізувати діяльність Народного руху України на Рівненщині в 1989–1998 рр. Дисертація відзначається актуальністю, науковою новизною і заповнює одну з прогалин у сучасній вітчизняній історіографії.

Позитивно оцінюючи працю Ю. О. Шушкевича, слід висловити деякі зауваження і пропозиції.

1. Автор навів основні відомості про кількість членів Рівненської крайової організації Народного руху України (у 1990, 1992, 1996, 1998 роках). Цікаво було б простежити динаміку чисельності рухівської організації за всі роки досліджуваного періоду (в області та районах), а також якісний склад НРУ (соціальний, національний, за віком тощо).

2. У праці подано змістовний матеріал про позицію Рівненської крайової організації НРУ щодо церкви і боротьбу навколо Свято-Воскресенського собору в Рівному, однак аналіз цієї проблеми завершено подіями 1995 року, його не доведено до верхньої хронологічної межі дослідження, тобто до 1998 року.

3. Здобувач нерідко зловживає надто докладним переказом документів Народного руху України, зокрема передвиборчих рухівських програм, що часом займає по кілька сторінок підряд (с. 139–141, 146–147, 149 та ін.). Згаданий матеріал варто було б викласти більш стисло, акцентувавши увагу на головному.

4. У роботі трапляються недоліки в оформленні, дрібні неточності. Так, у тексті вміщено «Перелік умовних позначень» (с. 3), а в змісті записано «Перелік умовних скорочень» (с. 2); у цьому переліку відсутня низка уживаних здобувачем аббревіатур (ВРУ, ЗМІ, РОДА, СБУ, СПУ та ін.); після поданого автором Додатку, що має бути позначений літерою, потрібно було вказати джерело тощо.

Однак вказані зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Ю. О. Шушкевича. Вона написана на

належному науково-теоретичному рівні, є цілісною і завершеною історичною працею. Зроблені автором висновки достатньо аргументовані, а результати дослідження апробовані. Зміст роботи відповідає шифрові спеціальності «історія України» і відображений в авторефераті та статтях, опублікованих здобувачем у фахових та інших наукових виданнях.

На нашу думку, дисертація Юрія Олександровича Шушкевича «Народний Рух України на Рівненщині в 1989–1998 рр.» відповідає сучасним вимогам до таких робіт. Це оригінальна самостійна праця, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливу наукову проблему, а її автор Юрій Олександрович Шушкевич заслуговує присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

В. К. Баран,
 доктор історичних наук, професор,
 завідувач кафедри нової та новітньої
 історії України Східноєвропейського
 національного університету імені
 Лесі Українки

2 березня 2017 р.